

Zlatko Vidačković
Iva Rosanda Žigo

DOI: <https://dx.doi.org/10.21857/9xn31cp5ey>
Prethodno priopćenje
Rukopis prihvaćen za tisak: 24.11.2025.

KRITIČKA RECEPCIJA DRAMSKIH PREDSTAVA HNK-A U ZAGREBU U VIJENCU OD 2000. DO 2024. GODINE

Sažetak

Rad donosi analizu kritika dramskih predstava HNK-a u Zagrebu, objavljenih u listu *Vijenac* od 2000. do 2024. godine. Analizirano je ukupno 116 kritika koje su obrađene kvantitativnom i kvalitativnom analizom. Cilj rada bio je utvrditi kritičku recepciju predstava kategoriziranu prema kritičarima i dramatičarima te uočiti prevladavajuće tendencije. Tri najzastupljenija kritičara (vrlo kritični Andrija Tunjić, te umjerenije Mira Muhoberac i Marija Grgičević) potpisuju gotovo polovicu svih tekstova. Najčešće postavljani autori su Miroslav Krleža i William Shakespeare (po osam predstava, ali s pretežno negativnim kritikama). Kritike su najviše pažnje posvećivale glumačkim ostvarenjima, zatim redateljskim rješenjima, dok se potom komentirala i scenografija, kostimografija, glazba i odnos prema ranijim predstavama. Najveći broj kritika nosi neutralan vrijednosni sud (37), slijede umjereno pozitivne (29) te umjereno negativne (22), dok izrazito pozitivnih i izrazito negativnih kritika ima podjednako – po 14, što znači da je prisutna minimalna tendencija prema pozitivnim kritikama. Većina predstava Drame HNK-a u Zagrebu prema kritičarima *Vijenca* bila je prosječne kvalitete, dakle, onih koje ne oduševljavaju, ali ni ne razočaravaju, korektno su izvedene, ali bez jačeg umjetničkog odjeka ili estetskog pomaka koji bi ih izdvojio kao osobito relevantne u suvremenom kazališnom kontekstu.

Ključne riječi: kazališna kritika, HNK Zagreb, list *Vijenac*, redatelji, dramski autori, prosudba kvalitete, recepcija predstava

Uvod

Kazališna kritika predstavlja važan korektivni i reflektivni mehanizam u kulturnom prostoru, čime ne samo da prati i vrednuje umjetničku produkciju, nego i sudjeluje u oblikovanju kazališnog kanona, estetskih kriterija i kulturne politike. U hrvatskom kontekstu dvojtjednik *Vijenac* Matice hrvatske jedno je od rijetkih tiskanih i *online* izdanja koje kontinuirano prati repertoar nacionalnih kazališnih kuća te pruža prostor za sustavnu kritičku evaluaciju. Posebno se ističe praćenje dramskog

programa Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu kao središnje nacionalne scene s dugom tradicijom i institucionalnim utjecajem.

Ovaj rad fokusira se na analizu kritika dramskih predstava HNK-a u Zagrebu objavljenih u *Vijencu* u 21. stoljeću. Cilj je istražiti kritičke obrasce, dominantne tonove, učestalost pozitivnih i negativnih ocjena te specifičnosti u evaluacijama s obzirom na pojedine kritičare i književnike. Analiza obuhvaća ukupno 116 kazališnih kritika, pri čemu su temeljem analize sadržaja klasificirane ocjenama na skali od 1 do 5, s ciljem kvantifikacije kritičke recepcije i izdvajanja ključnih trendova.

Posebna je pažnja posvećena kritičarima s većim brojem tekstova, njihovim estetskim preferencijama, ali i implicitnim ili eksplicitnim stavovima prema institucionalnim politikama, te redateljima i autorima s većim brojem predstava. U obzir su uzete i predstave Scene Habunek Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu te one realizirane u koprodukciji s drugim kazališnim kućama i organizacijama, kako nacionalnim, tako i inozemnim, kao i hibridne produkcije koje uključuju elemente opere i baleta.

Metodologija istraživanja

Istraživački pristup kombinira kvantitativnu obradu podataka s kvalitativnom analizom odabranih primjera, čime se nastoji obuhvatiti i statistička reprezentativnost i diskurzivna nijansiranost kazališnih kritika. U svrhu ovog istraživanja provedena je kombinirana kvantitativna i kvalitativna analiza kazališnih kritika dramskih predstava Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu objavljenih u listu *Vijenac* u razdoblju od 2001. do 2024. godine.

Ukupno je obrađeno 116 kritika, objavljenih u 115 novinskih članaka, pri čemu je u pojedinim tekstovima analizirano više predstava. Svaka je kritika vrednovana na ljestvici od 1 do 5, pri čemu 5 označava izrazito pozitivnu kritiku, 4 umjereno pozitivnu, 3 neutralnu ili osrednju, 2 umjereno negativnu, a 1 izrazito negativnu.

Kategorizacija je napravljena prema eksplicitnim i implicitnim vrijednosnim sudovima u tekstovima kritike, pri čemu su u obzir uzimani: ukupni ton teksta, način evaluacije redateljskih, glumačkih i dramaturških aspekata predstave, jezični registri (npr. upotreba pojačanih superlativa ili negativnih metafora) te zaključni odlomci koji često sažimaju kritički stav.

Kritike su zatim analizirane i prema autorstvu – posebna je pažnja posvećena najzastupljenijim kritičarima (npr. Andriji Tunjiću, Miri Muhoberac i Mariji Grgičević), čime se željelo utvrditi postoji li sustavna tendencija u njihovim estetskim preferencijama, odnosno vrijednosnim prosudbama. Također je provedena usporedna analiza recepcije predstava s obzirom na autora dramskog predloška s ciljem mapiranja konteksta kritičke recepcije.

Analiza je nadopunjena citatima i interpretacijom narativnih obrazaca i retoričkih figura u najzanimljivijim kritikama, a osobita je pozornost dana mogućim estet-

skim ili personalnim stavovima koji prožimaju pojedine tekstove – primjerice, odnos pojedinih kritičara prema upravljačkoj strukturi HNK-a ili specifičnim redateljima.

U naredna tri poglavlja analizirat ćemo prvo recepciju prema autorima kritika, a potom prema književnicima, odnosno autorima drama ili proznih djela koja su dramatzirana.

Analiza kritičke recepcije kategorizirana prema kritičarima

Andrija Tunjić

Andrija Tunjić, kao najzastupljeniji kritičar u analiziranom korpusu s 24 kritike, poznat je po izrazito kritičkom tonu svojih tekstova. Većina njegovih kritika odražava neutralan do negativan stav prema predstavama, s osobitim naglaskom na izrazito negativne ocjene (9), koje su kod njega najčešće. Pozitivne ocjene, bilo umjereno (2) ili izrazito (2), u njegovu su pisanju rijetkost, dok prevladavaju ocjene koje ukazuju na izvedbena, redateljska ili dramaturška ograničenja i promašaje. Tunjić se ne libi otvoreno ukazati na slabosti, često koristeći oštar i slikovit jezik, čime njegovi tekstovi djeluju kao zahtjevni estetski sudovi.

Gospoda Glembajevi u režiji Vite Taufera po njegovu mišljenju ne donose inovacije ni posebna režijska otkrića, a ističu se sigurnom izvedbom i profesionalnim glumačkim pristupom (Tunjić, 2011). U kritici *Pigmaliiona*, redateljice Helene Petković, Tunjić navodi da predstava ne uspijeva dramaturški artikulirati humoristične elemente izvornika, a režijske intervencije ocjenjuje kao neuspješne, s posebnim kritikama na račun izbora kostima i reduciranih govorno-glumačkih rješenja (Tunjić, 2012b). Kritika Andrije Tunjića za predstavu *Na dnu* redatelja Paola Magellija izrazito je negativna, a o tome govori i tvrdnja da je dio publike napustio premijeru ove glumački neuvjerljive predstave. „U njihovu urlanju, prenemaganju i pretrčavanju pozornicom, u toj tobožnjoj energiji i sinergiji, nema glumačke suigre i nema likova koje glume.“ (Tunjić, 2013b)

U analiziranim kritikama Andrije Tunjića vidljiv je osobit stav prema određenim redateljima, a posebno se ističe njegov izrazito kritičan odnos prema Ivici Buljanu, dugogodišnjem ravnatelju Drame HNK-a u Zagrebu. U više navrata može se iščitati, ne samo negativan stav prema Buljanovim režijama, nego i duboko nepovjerenje u njegov umjetnički pristup, pa čak i određena doza prezira. Takav stav ne ostaje na razini diskretne distance, nego poprima otvoreno negativan ton, često bez ublažavanja ili rezerve, što se rijetko javlja u Tunjićevim kritikama kada je riječ o drugim redateljima.

U tekstu o *Ciganinu*, ali *najljepšem* zauzima umjereno negativan stav, ističući kako predstavi nedostaje umjetničke dubine unatoč prisutnoj stvarnosnoj podlozi, da režija nije iskoristila potencijal glumaca, a predstava je, po njegovu sudu, dramaturški nerazrađena i ritmički neujednačena (Tunjić, 2018a). Još oštrije kritike upućuje predstavama *Vučjak* i *Tri zime*, koje ocjenjuje kao primjere redateljske površnosti

i neinventivnosti. U slučaju *Vučjaka* osporava umjetničku vrijednost predstave te izričito dovodi u pitanje Buljanovu redateljsku reputaciju, sugerirajući da je uspjeh predstave rezultat institucionalne inercije i medijske protekcije, a ne stvarne kvalitete (Tunjić, 2015.). U *Tri zime* kritizira slabosti u ritmu, interpretaciji likova i glumačkoj izvedbi, te predstavu prikazuje kao simbol estetskog neuspjeha usprkos jačini dramskog predloška (Tunjić, 2016b). Napomenimo da se Tunjićeva kritička recepcija Buljanovih predstava dosta razlikuje od ostatka hrvatske kritike, koja je više cijenila Buljanove režije.

Ova konstantna oštrina u evaluaciji može se interpretirati i kao refleksija šireg neslaganja s repertoarnom politikom tijekom Buljanova mandata, koja obilježava odnos *Vijenca* prema Drami HNK-a u Zagrebu u tom razdoblju. Nakon Buljanova odlaska Tunjić ističe koherentnost predstave *Don Juan* u režiji Dejana Projkovskog, s posebnim naglaskom na njezinoj aktualnosti i suvremenosti u širem kulturnom kontekstu, te kao primjera kako nacionalna kazališna kuća može odgovoriti na potrebe suvremenog kazališta bez gubitka estetskih i društvenih vrijednosti (Tunjić, 2022).

Mira Muhoberac

Mira Muhoberac autorica je osamnaest kritika HNK-ovih dramskih predstava u *Vijencu*. Njezin kritički ton je dominantno afirmativan – deset tekstova ocjenjuje umjereno pozitivno, a dvije izrazito pozitivno, dok je samo jedna umjereno negativna.

Muhoberac izrazito pozitivno govori o predstavi *Kad svijete dogore*¹ i hvali režiju Branka Ivande koju naziva maestralnom, znalačkom, preciznom, a opet jednostavnom te ističe fantastičnu suradnju s glumcima i briljantnog Sinišu Popovića (Muhoberac, 2021a). Kritika predstave *Rat i mir* u režiji Tomaža Pandura umjereno je pozitivna: Muhoberac izdvaja dojmjljiva scenografska rješenja grupe Numen, kostime, te glumački ansambl čiji članovi su svaki na svoj način uvjerljivo odigrali svoje uloge, uz manju primjedbu na nerazgovijetnost govora (Muhoberac, 2011b). Napisala je i kritiku predstave *Drama o Mirjani i ovima oko nje*, u režiji Anje Maksić Japundžić, u kojoj veći dio teksta donosi opis u neutralnom tonu smatrajući da su glumci maksimalno angažirani, ali se ipak doimaju zbunjeni kodovima predstave (Muhoberac, 2010). Najoštriju kritiku dobila je predstava *Praznine* zbog dramaturške površnosti i klišeiziranog teksta te izostanka dramske napetosti, dok se pozitivno vrednuje trud glumica (Muhoberac, 2019a).

U svojim kritikama Muhoberac ostaje blaga, bez radikalnih negativnih ocjena. Fokusira se na kazališnu formu, interpretaciju i širi kulturološki kontekst. Stil joj je smiren i analitičan, s izraženim poštovanjem prema autorskoj intenciji i izvedbenom trudu.

¹ Predstava je rađena u koprodukciji s Teatrom Erato.

Marija Grgičević

Kritičarska veteranka Marija Grgičević autorica je četrnaest kazališnih kritika objavljenih u *Vijencu*. Većina ih je neutralnog ili umjereno pozitivnog tona, uz po jednu izrazito pozitivnu, umjereno i izrazito negativnu ocjenu.

Najvišu ocjenu dodjeljuje predstavi *Prosidba ili ne zov' vraga* Zlatka Boureka, ističući njezinu važnost za hrvatsko lutkarstvo i kazalište u cjelini. Predstavu opisuje kao likovno bogatu i dojmljivu, uz manju statičnost koja ne umanjuje njezinu vrijednost (Grgičević, 2005a). U osvrtu na *Gloriju* Božidara Violaća koristi umjereno pozitivan ton, hvali formalnu ujednačenost i zvučnu preciznost te posebno izdvaja Mustafu Nadarevića zbog glumačke individualnosti, iako ističe nejasan završetak i uspoređuje izvedbu s ranijima (Grgičević, 2004b). Predstava *Becket* dobiva neutralnu kritiku iako pripada osrednjosti zagrebačke produkcije, a uzdižu je izvedbe Dražena Šivaka i Gorana Grgića, koje autorica smatra energičnima i suptilnima (Grgičević, 2005b). *Sprovod u Theresienburgu* ocjenjuje umjereno negativno zbog radikalno minimalne teatralnosti i pomalo infantilnog humora iako primjećuje razigranost i osebujan glumački pristup Božidara Oreškovića (Grgičević, 2008). Najnegativniju kritiku daje *Kazimiru i Karolini* Eduarda Milera zbog nedostatka ironije, humora i tempa, uz slabu emotivnu izražajnost likova i gotovo potpunu glumačku pasivnost (Grgičević, 2003).

Kritički rukopis M. Grgičević odlikuje se umjerenošću, analitičnošću i literarnom elegancijom. Premda nerijetko uočava nedostatke u izvedbi, zadržava objektivnan ton bez oštrih ocjena. Fokusira se na glumačke interpretacije, estetske aspekte i širi kontekst kazališne produkcije. Također, iako rijetko koristi izrazito pohvalan ili posve negativan diskurs, njezine kritike jasno oblikuju vrijednosni sud i ukazuju na razlike u autorskim pristupima i scenskim rješenjima.

Boris B. Hrovat

Boris B. Hrovat autor je osam kazališnih kritika HNK-ovih predstava objavljenih u *Vijencu*, a najčešće su mu umjereno negativne i neutralne kritike. Samo su dvije kritike pozitivnije naravi – jedna izrazito, druga umjereno pozitivna.

Najviše hvali predstavu *Građanin plemić* Krešimira Dolenčića koju opisuje kao majstorski izvedenu suradnju drame, opere i baleta HNK-a. U tekstu iznosi neskriveno oduševljenje cijelim autorskim timom te posebno naglašava izvrsnu formu ansambla Drame (Hrovat, 2009b). Umjereno pozitivno piše o predstavi *Korupcija u palači pravde* redatelja Joška Juvančića. Predstavu smatra vrlo dobrim produkcijskim potezom sa skladnim ansamblom i istaknutim Zvonimirom Zoričićem iako primjećuje i slabije točke, poput izvedbe Nataše Janjić (Hrovat, 2005). U kritici predstave *Gostioničarka Mirandolina* Saše Broz zadržava neutralan ton. Pohvaljuje likovne elemente i tekstualnu redukciju, ali upozorava na režijsku nedosljednost i nedostatak dinamike. Ističe da je rezultat zabavna, ali površna verzija Goldonijeve komedije

(Hrovat, 2012a). Kritiku predstave *I konje ubijaju, zar ne?* redateljice Ivice Boban oblikuje u umjereno negativnom tonu. Predstavu opisuje kao zabavljaćki orijentiranu, dramaturški inkohherentnu i estetski neujednaćenu, pogodnu za publiku sklonu tri-vijalnoj zabavi, ali ne i za one koji oćekuju intelektualni izazov (Hrovat, 2008).

Hrovatove kritike odlikuju se preciznim argumentima, ironićnim podtonom i analitićkim uvidom. Iako umjeren u pohvalama, nije suzdržan u iznošenju nezadovoljstva kad uoći manjkavosti u rećžiji, dramaturgiji ili glumaćkom pristupu.

Zvonimir Mrkonjić

Zvonimir Mrkonjić autor je sedam kazališnih kritika objavljenih u *Vijencu*. U ćetiri navrata njegova kritika je neutralna dok su umjereno pozitivna, umjereno negativna i izrazito pozitivna svaka zastupljene po jedanput.

Najpozitivniju kritiku piše o predstavi *Tri sestre* u rećžiji Ivice Kunćevića. Hvali redateljsku viziju, skladnu scenografiju te uigran i uvjerljiv glumaćki ansambl (Mrkonjić, 2006). U umjereno pozitivnoj kritici predstave *Nevjesta od vjetra* redateljice Ivice Boban istiće atmosferićnost, poetski ugođaj te osjetljivo vođenu rećžiju i ansambl (Mrkonjić, 2003). Kritika *Daleke zemlje* Joška Juvanćića oblikovana je u neutralnom tonu. Predstavu smatra visoko stiliziranom i zahtjevnom, s problematićnim ansamblom razlićite razine uvjerljivosti. Smatra da bi joj koristila dramaturška kondenzacija iako redateljjev pristup ocjenjuje pozitivno (Mrkonjić, 2001). Najniću ocjenu dobiva predstava *Elektri pristaje crnina*, također u rećžiji I. Boban. Mrkonjić je opisuje umjereno negativno zbog prevelike tekstualne redukcije i nedostatka glumaćke kohezije, uz tek rijetke pojedinaćne uspjehe. Scenografiju i kostime hvali, ali smatra da predstava interpretacijski reducira kompleksnost O'Neillova predloška (Mrkonjić, 2008).

Mrkonjićev stil kritike temelji se na kultiviranom jeziku, promišljenoj refleksiji i sklonosti poetskim opisima. Iako ocjene ostaju uglavnom blage, uoćava dramaturške slabosti, osobito kad one utjeću na cjelovitost ansambla i dubinu teksta.

Gordana Ostović

Gordana Ostović autorica je šest kazališnih kritika objavljenih u *Vijencu*, od kojih su dvije izrazito pozitivne, dvije umjereno pozitivne, a dvije izrazito negativne. Neutralne kritike kod ove autorice nisu prisutne, što upućuje na izraćenije vrijednosne stavove.

U kritici predstave *Don Juan ili ljubav prema geometriji* u rećžiji Larryja Zappije iznosi izrazito pohvalan ton. Istiće visokoestetiziranu teatralnost, dojmljivu koreografiju i snažnu vizualnu preciznost. Glumaćku izvedbu, osobito Alme Price i Jasne Bilušić, opisuje kao izrazito energićnu, dok redateljski senzibilitet prepoznaje u ravnoteži između forme i emocije (Ostović, 2002b). Umjereno pozitivno ocjenjuje predstavu *Dvije* u rećžiji Tee Gjergjizi Agejev. Hvali živi jezik, ritam i karakterizaciju likova unatoć povremenom gubitku tempa i vizualnoj prenatrpanosti scene (Osto-

vić, 2003c). S druge strane, predstavu *Romeo i Julija* redatelja Petra Večeka opisuje izrazito negativno. Naglašava stilsku neusklađenost, glumačku nesigurnost i banalizaciju odnosa likova. Završava kritiku ironičnim tonom, uspoređujući gledateljsko iskustvo s potrebom za alkoholnim „oporavkom“ (Ostović, 2003b).

Ostović je kritičarka izrazitih kontrasta: dok predstave koje vrednuje visoko dobivaju detaljne i afirmativne analize, one koje ocjenjuje negativno prati oštar ton i stilski izražena ironija. U fokusu su joj mizanscena, estetski sklad, emocionalna dubina i dramaturška dosljednost.

Anđela Vidović

Anđela Vidović autorica je šest kazališnih kritika objavljenih u *Vijencu*. Dvije su izrazito negativne, dvije umjereno negativne, jedna je neutralna i jedna umjereno pozitivna. Izrazito pozitivnih kritika nema, što ukazuje na prevladavanje suzdržanog i kritičkog tona u njezinu pisanju.

U umjereno pozitivnoj kritici autorskog projekta *Sorry* redatelja Bobe Jelčića Vidović hvali emocionalnu i humornu dimenziju predstave unatoč prenatlaženim gestama. Naglašava glumačku prisutnost kao ključnu i ističe kritički, ali nenametljiv odnos prema društvenim temama (Vidović, 2022b). Kritika predstave *Zločin na kozjem otoku* u režiji Paola Magellija napisana je neutralnim tonom – iako prepoznaje ograničenja, ističe preciznost u prikazu suvremenog društva lišenog značenja i strasti (Vidović, 2022a). S umjereno negativnim tonom pristupa predstavi *Nebeski svod* redateljice Marine Pejnović. Predstavu doživljava kao dugotrajanu propovijed bez izraženih dramaturških vrhunaca, uz slab unutarnji ritam i manjak motivacijske dubine (Vidović, 2024a). Izrazito negativnu ocjenu dobila je predstava *Gdje se kupuju nježnosti* u režiji Renea Medvešeka, koju opisuje kao niz nepovezanih recitala bez glumačke sinergije u kojima likovi ostaju plošni i vanjski (Vidović, 2021).

Kritički stil A. Vidović karakterizira suzdržana forma izraza, često s pesimističkim ili ironičnim tonom. Posebno se usredotočuje na sklad među režijskim i glumačkim komponentama, a oštrinu izraza koristi ponajviše u slučaju neusklađenosti scenskih elemenata ili površne dramaturgije.

Leon Žganec-Brajša

Leon Žganec-Brajša autor je pet kazališnih kritika, od kojih su dvije umjereno negativne, a po jedna izrazito pozitivna, umjereno pozitivna i neutralna.

Predstavu *Fafarikul* u režiji Ivana Planinica opisuje izrazito pozitivno, ističući glumački minimalizam Darije Lorenci Flatz i emocionalnu uvjerljivost (Žganec-Brajša, 2024c). U kritici *Nestajanja* redateljice Dore Ruždjak Podolski koristi umjereno pozitivni ton, hvaleći preciznu režiju, ali sugerira skraćivanje radi dramaturške ekonomičnosti (Žganec-Brajša, 2024b). Za *Pustolova pred vratima* Helene Petković iznosi neutralan stav, uz pohvalu vizualne zanimljivosti, ali i kritiku značenjske nedorečenosti (Žganec-Brajša, 2024a). *Ubojstvo* Ida Rozenberga ocjenjuje umjereno negativ-

no zbog niza „navodno šokantnih, a zapravo praznih scena“, iako priznaje važnost odabrane teme (Žganec-Brajša, 2023a).

Žganec-Brajša u prosjeku zadržava uravnotežen, analitičan stil pisanja, uz sklonost preciznim formulacijama i s izraženom osjetljivošću prema režijskim i izvedbenim rješenjima.

Lidija Zozoli

Lidija Zozoli autorica je četiriju kazališnih kritika, od kojih su tri umjereno negativne, a jedna neutralna. Izrazito negativne i pozitivne ocjene u njezinim tekstovima nisu zabilježene.

Predstavu *U znaku vage* ocjenjuje neutralno, ističući da je riječ o neujednačenom triptihu. Prvi dio naziva solidnom interpretacijom Krležine novele *Karneval*, dok u drugom dijelu (*Prah*) prepoznaje poetičan i melankoličan ton temeljen na motivima čekanja i gubitka smisla. Treći dio vidi kao stilski nepovezan s ostatkom, što remeti dramaturšku cjelinu (Zozoli, 2013a).

U predstavi *Trebalo bi prošetati psa* redateljice Franke Perković, Zozoli prepoznaje zamornost i statičnost, uz napomenu da nedostatak napetosti u predlošku onemogućava glumcima izražajnu izvedbu. Unatoč dramaturškoj slabosti, pozitivno ocjenjuje tehničke elemente, posebice scenografiju i zvuk (Zozoli, 2013b).

Zozoli pristupa kritikama analitično i odmjereno. Premda dominantno negativna u ocjenama, jasno razlikuje tehničke i izvedbene kvalitete od sadržajnih slabosti teksta i režije.

Prosjeci kod pojedinih kritičara

Među manje zastupljenim autorima devet ih je potpisalo po jednu, a troje po dvije kazališne kritike. Zanimljivo je da su tri jednokratne autorice – Ana Prolić Kragić (*Žudnja*, r. Borut Šeparović), Dubravka Lampalov (*Proslava*, r. Snježana Banović) i Dunja Vusio (*Faustov Mefisto*, r. Marko Juraga) – dale izrazito pozitivne ocjene, što ih čini najafirmativnijima u prosjeku (5,0).

Među autorima s više kritika najvišu prosječnu ocjenu (4,0) ima Petra Jelaća (tri kritike), potom slijedi Mira Muhoberac (3,72) s osamnaest kritika. Niži prosjek bilježe Marija Grgičević (3,29) i Andrija Tunjić (2,29), iako imaju veći broj napisanih osvrta.

Najniži prosjek (2,17) bilježi Anđela Vidović (šest kritika), a slijedi Lidija Zozoli s ocjenom 2,25. Kritičari s najnižim mogućim prosjekom (2,0) – Goran Ivaniš (*Dibuk*), Nora Čulić Matošić (*Zbilja*) i Vlatko Perković (*Ubojstvo*) – napisali su po jednu umjereno negativnu kritiku. Unatoč ograničenom uzorku jasno se uočava polarizacija pristupa između afirmativnih i kritičnijih kritičara.

Analiza kritičke recepcije kategorizirana prema književnicima

Miroslav Krleža

Djela Miroslava Krleže i Williama Shakespearea najzastupljenija su u analiziranom razdoblju s po osam inscenacija. Unatoč kvantiteti, prosječne ocjene kritike za Krležine predstave bile su niske (2,25), kao i kod Shakespearea. Nižu prosječnu ocjenu (2,0) dobile su samo dvije predstave prema dramama Maksima Gorkog.

Adaptacija Krležina romana *Na rubu pameti* ocijenjena je neutralno. Marija Grgičević navodi da Dragan Despot unatoč promišljenoj izvedbi teško ostvaruje dramsku napetost, a melankolični ton predstave zamjenjuje pobunu i prosvjed (Grgičević, 2024c). Neutralno je pisao i Andrija Tunjić o *Gospodi Glembajevima* u režiji Vite Tauffera. Pohvalio je aktualizacije teme, ali dovodi u pitanje opravdanost esejističke interpretacije koja nadilazi dramski okvir (Tunjić, 2011). Diptih *Aretej/U agoniji* kritičarka Mira Muhoberac također opisuje kao neutralan. Ističe kako predstave nisu glumački ni kazališno povezane, uz pohvalu Krešimiru Mikiću za izvedbu u *U agoniji* (Muhoberac, 2021b). Boris B. Hrovat piše umjereno negativno o *Kraljevu*, navodeći kako je redatelj Ozren Prohić gurnuo u prvi plan konceptualnu poetiku, a ne Krležinu tragičnost. Ipak, izvedbi priznaje određene vrijednosti (Hrovat, 2009a). Grgičević o predstavi *Sprovod u Theresienburgu* piše umjereno negativno, navodeći da predstava djeluje kao puko zabavljanje bez dublje povezanosti sa životom ili tekstom (Grgičević, 2008). Lidija Zozoli o *Michelangelu* iznosi umjereno negativnu kritiku: predstava trivijalizira ekspresionističku strukturu predloška i ostaje tek sjena potencijala redatelja (Zozoli, 2013c). Leon Žganec-Brajša u predstavi *Leda*, u režiji Franke Perković, ističe dramaturšku intervenciju uvođenja lika Lede, kojeg nema u izvorniku, a čiji je monolog opisan kao banalan i bez značenja. Socijalna dimenzija Krležine drame, kao i estetski potencijali, prema njemu ostaju neostvareni, a predstava ne dopire do unutarnjih rasapa likova, nego ostaje površna (Žganec-Brajša, 2023b).

Jedina izrazito negativna kritika je ona Andrije Tunjića o *Vučjaku*. Smatra da je redatelj Ivica Buljan zanemario kompleksnost predloška i pretvorio ga u površni senzacionalizam lišen krležijanske dubine (Tunjić, 2015).

Kritička recepcija Krležinih predstava u promatranom razdoblju otkriva temeljni paradoks: iako je riječ o najizvođenijem hrvatskom dramskom autoru, njegovim se inscenacijama u pravilu pristupa s velikim konceptualnim ambicijama koje nerijetko rezultiraju estetskim ili dramaturškim promašajem. Rijetke su pohvale potpuno uspjele, a najčešće se ističu problemi u koherentnosti režije, glumačkom ansamblu ili nedosljednosti interpretacije. Taj nesrazmjer između težine predloška i izvedbene realizacije reflektira izazov koji Krleža i dalje predstavlja suvremenim kazališnim praksama.

William Shakespeare

Kritike osam Shakespeareovih predstava u razdoblju od 2001. do 2024. godine većinom su bile negativne ili neutralne, uz tek poneku umjereno pozitivnu.

Predstava *Hamlet* u režiji Ivice Kunčevića dobila je umjereno pozitivnu kritiku: Petra Jelača ističe konceptualni odmak i redateljske zahvate koji povećavaju dramaturšku efektnost, no ističe i da koncept nije dosljedno proveden (Jelača, 2009). *Mjera za mjeru* u režiji Ivana Plazibata dobiva neutralnu kritiku Igora Ružića, koji naglašava relevantnost teme i kvalitetu glumačkih izvedbi, ali primjećuje kako predstava najjači dojam ostavlja na početku i na kraju (Ružić, 2024). *San ljetne noći* Dore Ruždjak Podolski također je neutralno ocijenjen: Tomislav M. Bonić hvali poštivanje izvornog teksta i glumu, ali zamjera pretjerano trajanje, slab humor i pad dinamike u središnjem dijelu (Bonić, 2007). Ivana Slunjski piše o *Oluji* Ivice Kunčevića umjereno negativno jer predstava, po njezinu mišljenju, samo površno dotiče složenost Shakespeareova teksta (Slunjski, 2008). Boris Hrovat umjereno negativno opisuje *Na tri kralja* kao travestiju poznate komedije, ističući hermetičnost humora i ovisnost razumijevanja o poznavanju originala (Hrovat, 2012b). Andrija Tunjić umjereno negativno piše o *Kralju Learu* i tvrdi da je Manojlovićeva interpretacija prepojednostavljena i da izvedba protagonista ne nosi težinu lika Leara (Tunjić, 2018b). *Romeo i Julija* Petra Večeka dobiva izrazito negativnu kritiku Gordane Ostović, koja navodi brojna nelogična rješenja i banalizaciju jezika (Ostović, 2003b). *Zimsku priču*, u režiji Polly Tritschler, Andrija Tunjić proglašava izrazito negativnom kritizirajući statičnost, odsutnost dramske radnje i mrtvu recitaciju (Tunjić, 2017b).

U većini kritika izražena je skepsa prema redateljskim reinterpretacijama, osobito kad su one dovodile do narušavanja značenja i stila Shakespeareovih predložaka. Kritike naglašavaju da kazališne adaptacije klasika zahtijevaju jasnoću, emocionalnu uvjerljivost i scensku dinamiku, a nedostatak tih elemenata najčešće je bio razlog slabijeg prijema među kritičarima.

Anton Pavlovič Čehov

Predstave Antona Pavloviča Čehova u analiziranom razdoblju pojavile su se pet puta na repertoaru zagrebačkog HNK-a, u rasponu od klasičnih uprizorenja do redateljskih dekonstrukcija. Kritike upućene tim predstavama uglavnom su bile neutralne, uz jednu izrazito pozitivnu i jednu iznimno pozitivnu.

Andrija Tunjić dao je neutralnu kritiku *Višnjika* u režiji Vite Taufera, ističući slojevitost scenografiju i kostimografiju, ali i slabosti u glumačkoj izvedbi ansambla te nedosljednost režije (Tunjić, 2013a). Slično ocjenjuje i *Ivanova* koji se izdvaja vizualnom efektnošću i glazbom, no problematičan je zbog nesklada između redateljske koncepcije i izvođačke realizacije (Tunjić, 2017c). *Tri sestre* doživjele su dvije različite interpretacije: Jelčićeva verzija opisana je kao dekonstrukcija koja probija četvrti zid i istražuje novi scenski izraz (Muhoberac, 2019b), dok Kunčevićevu adaptaciju Mr-

konjić iznimno hvali kao standard visoke redateljske preciznosti u tumačenju Čehova (Mrkonjić, 2006). Jedina izrazito pozitivna kritika dolazi od Marije Grgičević za *Prosidbu ili ne zov' vraga* Zlatka Boureka, gdje se originalni predložak mijenja u korist Bourekove vizualno snažne i lutkarski nadahnute inscenacije (Grgičević, 2005a).

Iako su redateljski pristupi Čehovu varirali od vjernih do radikalno osobnih, većina kritika zadržala je rezerviran ton. Uspješnijima su ocijenjene one predstave koje su, uz poštovanje Čehovljeva teksta, ponudile jasnu scensku artikulaciju i dosljedan autorski pogled.

Jean-Baptiste Poquelin Molière

U okviru repertoara Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu, dramski tekstovi Jeana-Baptistea Poquelina Molièrea pokazali su se kao najuspješnije ocijenjene adaptacije među autorima s više od jedne predstave. Tri su naslova – *Don Juan*, *Građanin plemić* i *Tartuffe* – u prosjeku dobila kritiku vrijednosti 4,67, čime Molière nadmašuje sve ostale autore s više od jedne uprizorene predstave. Dvije od tri predstave – *Don Juan* i *Građanin plemić* – dobile su izrazito pozitivnu kritiku, dok je *Tartuffe* ocijenjen umjereno pozitivno. Zajednički nazivnik svih triju kazališnih adaptacija jest reinterpretacija klasičnih komada kroz moderan senzibilitet, te uz zadržavanje prepoznatljive dramaturške strukture i snažnog vizualnog identiteta.

Kritiku predstave *Don Juan* napisao je Andrija Tunjić, koji izrazito pozitivno ocjenjuje redateljski koncept Dejana Projkovskog. Posebno ističe sekvencijalni pristup u prikazu glavnog junaka i njegova pomoćnika te upotrebu snažne glazbene podloge i elemenata fizičkog teatra (Tunjić, 2022). Slično visoku razinu pohvale iznio je Boris B. Hrovat za predstavu *Građanin plemić* u režiji Krešimira Dolenčića. Istaknuo je vješt spoj komedije baleta, povijesne rekonstrukcije i suptilne dekonstrukcije kazališne forme te komentirao kako redateljska vizija uspijeva jasno i nenametljivo prikazati kontrast između prošlosti i sadašnjosti (Hrovat, 2009b). U kritici *Tartuffea* Mira Muhoberac također piše pohvalno, iako u umjerenijem tonu. Režiju Eduarda Milera naziva reducirano apstraktnom, a dramaturgiju radikalno skraćenom, što je, prema njezinim riječima, rezultiralo izostankom nekih nijansi obiteljske dinamike, ali istovremeno naglasilo suvremene teme, poput straha od političke i ekonomske nesigurnosti (Muhoberac, 2016).

Uspjeh Molièreovih adaptacija može se pripisati redateljskim pristupima koji klasični tekst koriste kao temelj za aktualizaciju suvremenih problema, pritom izbjegavajući banalizaciju izvornog materijala. Visoke vrijednosti kritika, koje su dobile ove tri predstave, potvrđuju da Molièreova komika i društvena satira, u rukama vještih redatelja, ostaju relevantne i potentne na suvremenoj hrvatskoj kazališnoj sceni.

Euripid

Antički dramski pisac Euripid zastupljen je s dvije predstave na repertoaru HNK-a: *Heraklo* – *Alkestida* u režiji Ozrena Prohića i *Medeja* u režiji Tomaža Pandura.

Obje su predstave ocijenjene umjereno pozitivno, što ukazuje na uspješno izvođenje klasičnih tragedija u suvremenom kazališnom okviru. Iako su kritike uočile određene slabosti, istaknuti su i brojni kvalitetni aspekti predstava.

Marija Grgičević u svojoj kritici predstave *Heraklo – Alkestida* navodi da se radi o dva međusobno nepovezana, žanrovski dvojbena Euripidova djela, koja u scenskoj izvedbi funkcioniraju kao dekorativno bogata, ritmički odmjerena, ali povremeno trivijalizirana predstava. Ipak, prepoznaje vrijednost ansambla i redateljsko oblikovanje zbora, zaključujući da takvi rijetki izleti u antičku tragediju zaslužuju pozornost (Grgičević, 2004a). Mira Muhoberac o *Medeji* piše također umjereno pozitivno, ističući fragmentarnost teksta zbog adaptacije i produkcijskih odluka, ali i naglašava izvanredno tumačenje naslovne uloge koju utjelovljuje glumica Alma Prica, bez traga patetike (Muhoberac, 2012).

Iako se suočavaju s izazovima postavljanja antičke tragedije u suvremenim okvirima, obje Euripidove adaptacije pokazuju redateljsku ambiciju i glumačku kvalitetu, potvrđujući kako klasični tekstovi mogu ostati relevantni i izražajni na današnjoj kazališnoj sceni.

Tomislav Zajec

Od domaćih autora najpozitivnije su ocijenjene predstave Tomislava Zajeca, iako se radi o prosječno neutralnoj vrijednosti kritike (3). Njegove dvije predstave *Nestajanje* i *Trebalo bi prošetati psa* bile su predmet oprečnih kritičkih osvrta, s time da je prva ocijenjena s vrijednošću 4, a druga s 2.

Predstava *Nestajanje* u režiji Dore Ruždjak Podolski dobila je umjereno pozitivnu kritiku Leona Žganeca-Brajše. Ističe se nelinearna struktura i neobičan spoj dramske tenzije i jednostavnosti, uz povremene komične trenutke. Predstava se tumači kao drama o traumi, gubitku identiteta i psihološkoj razgradnji, iako se bilježi prisutnost suvišnih likova (Žganec-Brajša, 2024b). Lidija Zozoli umjereno negativno pisala je o *Trebalo bi prošetati psa* navodeći da tekst razumije i suosjeća sa svojim likovima, ali da intelektualni diskurs djeluje neprirodno, a režija je prejednostavno postavljena. Problem vidi u nedostatku emocionalne povezanosti s publikom (Zozoli, 2013b).

Dvije predstave nastale prema tekstovima Tomislava Zajeca različito su vrednovane u kritikama. *Nestajanje* je ocijenjeno kao promišljena i slojevita predstava dok je *Trebalo bi prošetati psa* naišlo na zamjerke zbog dramaturške statičnosti i hladnoće. Takav raspon pokazuje da kvaliteta izvedbe kod Zajeca ne ovisi nužno o njegovu prepoznatljivom autorskom senzibilitetu, nego i o snazi samog teksta. Njegov dramatičarski glas izaziva različite interpretacije i sadrži potencijal za daljnji razvoj kroz redateljska čitanja.

Bobo Jelčić

Predstave Bobe Jelčića u analiziranom korpusu zabilježene su tri puta, a ukupna vrijednost kritika ukazuje na prosječnu recepciju. Riječ je o predstavama *Sorry, Tri sestre* i *Na kraju tjedna*, od kojih su dvije vrednovane u kritikama.

Sorry u režiji samog autora dobila je umjereno pozitivnu kritiku Anđele Vidović koja ističe emocionalnost i humor predstave. Redateljev autorski izraz prepoznaje se kroz ironijski odnos prema stvarnosti i nježan, ali ne i slab pristup kritici društva: „*Sorry* kao da društvo oko sebe, banalno, uvijek spremno na javne suze i još jedan emocionalni striptiz, shvaća opuštenije” (Vidović, 2022).

Tri sestre, potpisane kao autorski projekt prema Čehovljevoj drami, Mira Muhoberac opisuje neutralno. Naglašava dekonstrukciju kanonskog teksta u neuobičajenoj scenskoj konfiguraciji, što uključuje izostanak dubinske scenografije i direktno otvaranje prema publici. Smatra da nedostatak ujednačenoga glumačkog izraza i kazališnoga koda ostavlja predstavu neujednačenom i fragmentarnom (Muhoberac, 2019b).

Ukupno gledano, Jelčičeve predstave karakterizira eksperimentalni pristup u interpretaciji klasike i svakodnevice, što rezultira složenim i često neujednačenim kritikama koje osciliraju između umjereno pozitivnog i neutralnog prijema.

Ranko Marinković

U analiziranom korpusu zabilježene su tri scenske adaptacije djela Ranka Marinkovića. Predstave su režirali različiti redatelji, što omogućuje komparativan uvid u redateljsko tumačenje ovog kanonskog hrvatskog dramatičara, čije tekstove kritika ne doživljava jednoznačno pozitivno.

Za predstavu *Ruke* u režiji Stephanie Jamnicky kritičarka Marija Grgičević izriče izrazito negativnu kritiku. Predstavu smatra scenski banalnom i dramaturški ispraznom, a ističe kako je „redateljski postupak krajnje pojednostavljen” te da su glumci ostali bez unutarnje i vanjske motivacije (Grgičević, 2023a). *Glorija*, u režiji Božidara Viočića, opisana je umjereno negativnim tonom u tekstu Borisa B. Hrovata, koji predstavu vidi kao „živ, topao, osjećajan, ponešto romantiziran omaž” dramskoj figuri Glorije, ali s glumački neujednačenom izvedbom te „ponešto anakronim” redateljskim postupkom (Hrovat, 2006). Treća predstava, *U znaku vage*, koju su režirali Helena Petković, Ivan Plazibat i Olja Lozica, ocijenjena je neutralno. Lidija Zozoli predstavu opisuje kao neujednačen triptih, u kojem samo prvi dio interpretira *Karneval* kao solidnu cjelinu, dok ostali dijelovi djeluju fragmentarno i nepovezano (Zozoli, 2012).

Iako je riječ o autoru klasičnog statusa, kritike Marinkovićevih scenskih adaptacija ne prelaze granicu prosječnosti. Njegova djela redovito pobuđuju interes, ali izvedbe često ostaju ispod potencijala izvornika, što sugerira da su one osjetljive na redateljsko čitanje, režijske koncepte i glumačku uvjerljivost.

Tena Štivičić

Tri predstave Tene Štivičić analizirane su u ovom korpusu, a režirali su ih različiti autori. Premda se radi o suvremenoj i nagrađivanoj autorici, kritike njezinih adaptacija zadržavaju se unutar srednjih vrijednosti, bez izraženih oduševljenja, ali ni potpunih osporavanja.

Za predstavu *Tri zime* u režiji Ivice Buljana kritičarka Mira Muhoberac daje umjereno pozitivnu kritiku. Hvali redateljevu osjetljivost za povijesne slojeve i scenografski kontekst, kao i glumačku ujednačenost ansambla, no dodaje kako višeslojnost teksta povremeno opterećuje dinamiku predstave i otežava emotivni angažman publike (Muhoberac, 2015). Predstavu *64*, u režiji Arije Rizvić, Leon Žganec-Brajša ocjenjuje neutralno. U njegovoj kritici prepoznaje se formalna elegancija i fokusiranost na međugeneracijske odnose, ali uz opasku da dramski potencijal dijaloga ostaje nedovoljno scenski iskorišten, što predstavu čini dramaturški razvodnjenom (Žganec-Brajša, 2022b). Treća predstava, *Dvije*, koju je režirala Tea Gjergjizi Agejev, opisana je umjereno negativno u tekstu Lidije Zozoli. Iako se ističu pojedini uspješno oblikovani prizori, struktura predstave djeluje rasuto i bez preciznog ritma, dok emotivni sukobi ostaju djelomično nedorečeni (Zozoli, 2023a).

Izvedbe drama Tene Štivičić u ovom korpusu pokazuju oscilacije u redateljskoj interpretaciji i varijabilnu scensku realizaciju. Unatoč bogatstvu tema koje autorica otvara, njezina se dramatika pokazuje osjetljivom na izvedbenu dosljednost, što rezultira neujednačenim recepcijama u kazališnoj kritici.

Najpozitivnije i najnegativnije ocijenjeni autori s jednom predstavom

Vrijedi navesti deset autora koji su zastupljeni s po jednom predstavom koja je dobila izrazito pozitivnu kritiku. To su: Éric-Emmanuel Schmitt s predstavom *Enigmatske varijacije* u režiji Neve Roščić, nastaloj u koprodukciji HNK-a Zagreb i HNK-a Ivana pl. Zajca u Rijeci; Đurđica Čilić s predstavom *Fafarikul* u režiji Ivana Planinića; Johann Wolfgang Goethe i Mira Muhoberac s predstavom *Faustov Mefisto* u režiji Marka Jurage i ansambla zagrebačkog HNK-a; Luigi Pirandello s predstavom *Večeras se improvizira* u režiji Zlatka Svibena; Mate Matišić s predstavom *Ljudi od voska* koju je režirao Janusz Kica; Max Frisch s predstavom *Ljubav prema geometriji* u režiji Larryja Zappije; Sándor Márai i Christopher Hampton s predstavom *Kad svijeće dogore* u koprodukciji s Teatrom Erato i režiji Branka Ivande; Sarah Kane s predstavom *Žudnja* koju je režirao Borut Šeparović; Thomas Vinterberg, Mogens Rukov i Bo Hr. Hansen kao autori predstave *Proslava*, nastale u koprodukciji Istarskog narodnog kazališta i Scene Habunek zagrebačkog HNK-a te predstava *Kafka na žalu*, temeljena na djelu Harukija Murakamija, u scenskoj adaptaciji Franka Galatija i režiji Ivice Buljana.

Navedimo i sljedećih šest autora koji su zastupljeni s po jednom predstavom koja je dobila izrazito negativnu kritiku. To su: Frank Wedekind s predstavom *Lulu* u režiji Jerneja Lorencija; Monika Herceg s predstavom *Gdje se kupuju nježnosti* redatelja Renea Medveška; Ödön von Horváth s predstavom *Kazimir i Karolina* u režiji Eduarda Milera; Pascal Rambert za predstavu *Glumica*, koju je i režirao; Pippo Delbono za predstavu *Evandjelje*, koju je također sam režirao; te Radovan Ivšić s predstavom *Kralj Gordogan* u režiji Renea Medveška.

Zaključak

U *Vijencu* je u razdoblju od 2001. do 2024. objavljeno ukupno 116 kazališnih kritika predstava HNK-a u Zagrebu. Među najaktivnijim kritičarima ističu se Andrija Tunjić, Mira Muhoberac i Marija Grgičević. Tunjićev pristup karakterizira oštrina, s izraženim negativnim ocjenama i kritikom redateljskih koncepcija, osobito kod Ivica Buljana. Nasuprot njemu, Muhoberac se ističe afirmativnijim i kulturološki usmjerenim pristupom, uz većinom umjereno pozitivne ocjene. Grgičević, pak, zauzima uravnoteženu poziciju, s naglaskom na analitičnost i estetsku procjenu, bez drastičnih oscilacija u vrednovanju. Boris B. Hrovat i Zvonimir Mrkonjić uglavnom zadržavaju neutralan ton, dok Gordana Ostović i Anđela Vidović češće koriste krajnje ocjene, bilo pozitivne ili negativne, s izrazitom sklonošću negativnim vrednovanjima. Statistika jasno potvrđuje da je većina kritika u granicama prosjeka – izbjegavajući krajnosti i potvrđujući sklonost umjerenosti u kazališnoj kritici.

Analiza prema književnicima pokazuje nesklad između učestalosti izvođenja i uspjeha kod kritike. Miroslav Krleža i William Shakespeare, iako najizvođeniji autori s po osam predstava, dobivaju niske prosječne ocjene (2,25), što se uglavnom pripisuje redateljskim interpretacijama koje kritika percipira kao pretenciozne, nerazumljive ili dramaturški neuspješne. Suprotno tome, Molière je najpozitivnije ocijenjeni autor (4,67) zahvaljujući duhovitim i suvremenim inscenacijama njegovih klasičnih komedija. Uspješne su bile i predstave temeljene na djelima Čehova, Euripida i Goldonija. Kod suvremenih domaćih autora, kao što su Tomislav Zajec, Bobo Jelčić i Tena Štivičić, recepcija varira od pohvalne do vrlo kritične, ovisno o pojedininim produkcijama. Među autorima s jednom predstavom posebno su istaknuti Éric-Emmanuel Schmitt, Sarah Kane, Mate Matišić i Luigi Pirandello s izrazito pozitivnim ocjenama, dok su predstave prema tekstovima Ivšića, Wedekinda i Delbona dobile najniže ocjene. Ovi podaci potvrđuju da visoka estetska razina predstave ne ovisi isključivo o vrijednosti dramskog predloška, nego presudnu ulogu ima redateljska koncepcija, kao i kvaliteta glumačkih izvedbi i produkcijskog okvira.

Kritike objavljene u listu *Vijenac* obuhvaćaju različite aspekte kazališne izvedbe. Posebna pažnja pridavana je argumentiranoj procjeni uspješnosti glumačke interpretacije, te dramskim predlošcima i njihovim adaptacijama, osobito u slučajevima kada je riječ o kanonskim djelima ili suvremenim reinterpetacijama. Česte su i usporedbe s ranijim uprizorenjima istih tekstova, osobito ako su bila zapažena ili paradigmatična, bilo u produkciji HNK-a u Zagrebu ili drugih hrvatskih kazališta. Pritom nisu zanemareni ni izvedbeni elementi, poput kostima, scenografije i glazbe. Kritike nerijetko prelaze razinu konkretne predstave i reflektiraju njezin širi kulturni i kazališni kontekst.

Najveći broj kritika nosi neutralan vrijednosni sud (37), dok umjereno pozitivnih (29) ima nešto više od umjereno negativnih (22), što upućuje na vrlo blagu tendenciju prema pozitivnijem vrednovanju, a to potvrđuje i prosječna ocjena od 3,06. Izrazito pozitivne i izrazito negativne kritike pojavljuju se u jednakoj mjeri (po 14), što

dodatno potvrđuje opću uravnoteženost u kritičkoj recepciji. Zaključno, repertoar HNK-a u Zagrebu u tom je razdoblju, prema *Vijenčevim* kritičarima, obilježen predstavama srednje razine kvalitete – korektno izvedenima, ali bez jačeg umjetničkog odjeka ili estetskog pomaka koji bi ih izdvojio kao osobito relevantne u suvremenom kazališnom kontekstu.

Literatura:

1. Bonić, M. T. (2007), Povratak izvorima teatra igara. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/352/povratak-izvorima-teatra-igara-5659/> 13. rujna 2007. Pristupljeno 4. 6. 2025.
2. Grgičević, M. (2003), Katastrofa u sivom. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/251/katastrofa-u-sivom-11810/> 16. listopada 2003. Pristupljeno 4. 6. 2025.
3. Grgičević, M. (2004a), Dvostruki eksperiment. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/278/dvostruki-eksperiment-9845/> 28. listopada 2004. Pristupljeno 9. 7. 2025.
4. Grgičević, M. (2004b), Ukorak s vremenom. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/280/ukorak-s-vremenom-9707/> 25. studenoga 2004. Pristupljeno 4. 6. 2025.
5. Grgičević, M. (2004c), Samotnička lamentacija. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/282/samotnicka-lamentacija-9535/> 23. prosinca 2004. Pristupljeno 4. 6. 2025.
6. Grgičević, M. (2005a), Trijumfalan povratak. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/291/trijumfalan-povratak-9007/> 28. travnja 2005. Pristupljeno 4. 6. 2025.
7. Grgičević, M. (2005b), Statični stroj. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/303/staticni-stroj-8365/> 27. listopada 2005. Pristupljeno 4. 6. 2025.
8. Grgičević, M. (2008), Trend vesele apokalipse. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/365/trend-vesele-apokalipse-4900/> 28. veljače 2008. Pristupljeno 4. 6. 2025.
9. Grgičević, M. (2010), Za gledanje u nastavcima. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/415/za-gledanje-u-nastavcima-2520/> 28. siječnja 2010. Pristupljeno 20. 6. 2025.
10. Hrovat, B. B. (2005), Sastojci u ispravnu omjeru. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/285/sastojci-u-ispravnu-omjeru-9433/> 3. veljače 2005. Pristupljeno 4. 6. 2025.
11. Hrovat, B. B. (2008), Ostati kod kuće i pogledati film. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/385/ostati-kod-kuce-i-pogledati-film-3951/> 4. prosinca 2008. Pristupljeno 4. 6. 2025.
12. Hrovat, B. B. (2009a), Provokativna predstava. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/391/provokativna-predstava-3683/> 26. veljače 2009. Pristupljeno 4. 6. 2025.
13. Hrovat, B. B. (2009b), Majstorstvo izvedbe. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/411/majstorstvo-izvedbe-2718/> 3. prosinca 2009. Pristupljeno 4. 6. 2025.
14. Hrovat, B. B. (2010), Ironična refleksija trenutka. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/421/ironicna-refleksija-trenutka-2155/> 22. travnja 2010. Pristupljeno 4. 6. 2025.
15. Hrovat, B. B. (2012a), Režija u sukobu s tekstom. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/469/rezija-u-sukobu-s-tekstom-19601/> 23. veljače 2012. Pristupljeno 4. 6. 2025.

16. Hrovat, B. B. (2012b), Mnoštvo pitanja a bez sinergije. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/490/mnostvo-pitanja-a-bez-sinergije-18609/> 13. prosinca 2012. Pristupljeno 4. 6. 2025.
17. Jelača, P. (2009), Glumci spašavali redatelji. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/404/glumci-spasavali-redatelja-3059/> 10. rujna 2009. Pristupljeno 4. 6. 2025.
18. Mrkonjić, Z. (2001), Nevolje sa zabavom. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/191/nevolje-sa-zabavom-16290/> 28. lipnja 2001. Pristupljeno 3. 6. 2025.
19. Mrkonjić, Z. (2002), Sjećanje na bolja vremena. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/212/sjecanje-na-bolja-vremena-14466/> 14. travnja 2002. Pristupljeno 4. 6. 2025.
20. Mrkonjić, Z. (2003), Najkrhkija od triju. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/242/najkrhkija-od-triju-12395/> 12. lipnja 2003. Pristupljeno 4. 6. 2025.
21. Mrkonjić, Z. (2006), 3 x slomljeni idealizam. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/314/3-x-slomljeni-idealizam-7817/> 16. ožujka 2006. Pristupljeno 4. 6. 2025.
22. Mrkonjić, Z. (2008), U krletki seksa. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/363/u-krletki-seksa-5019/> 31. siječnja 2008. Pristupljeno 4. 6. 2025.
23. Muhoberac, M. (2010), Tko je nama Mirjana. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/434/tko-je-nama-mirjana-1528/> 21. listopada 2010. Pristupljeno 4. 6. 2025.
24. Muhoberac, M. (2011a), Tko je nama Zagorka. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/442/tko-je-nama-zagorka-1118/> 10. veljače 2011. Pristupljeno 4. 6. 2025.
25. Muhoberac, M. (2011b), Osvajanje pozornice autosarkazma. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/460/osvajanje-pozornice-autosarkazma-309/> 20. listopada 2011. Pristupljeno 4. 6. 2025.
26. Muhoberac, M. (2012), U znaku performansa. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/482/u-znaku-performansa-18986/> 6. rujna 2012. Pristupljeno 4. 6. 2025.
27. Muhoberac, M. (2016), Izvrstan Goran Grgić kao Orgon. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/590/izvrstan-goran-grgic-kao-orgon-26055/> 13. listopada 2016. Pristupljeno 4. 6. 2025.
28. Muhoberac, M. (2017), Krešimir Mikić u ulozi karijere. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/616/kresimir-mikic-u-ulozi-karijere-27145/> 12. listopada 2017. Pristupljeno 4. 6. 2025.
29. Muhoberac, M. (2019a), Uzaludan ljubavni trud. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/658/uzaludan-ljubavni-trud-29132/> 23. svibnja 2019. Pristupljeno 4. 6. 2025.
30. Muhoberac, M. (2019b), Teatar u službi stvarnosti. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/669/teatar-u-sluzbi-stvarnosti-29598/> 24. listopada 2019. Pristupljeno 4. 6. 2025.
31. Muhoberac, M. (2020), Maestralan Dragan Despot kao Nakata. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/687/maestralan-dragan-despot-kao-nakata-30571/> 2. srpnja 2020. Pristupljeno 6. 6. 2025.
32. Muhoberac, M. (2021a), Eros i Thanatos u moćnoj predstavi. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/708/eros-i-thanatos-u-mocnoj-predstavi-31592/> 22. travnja 2021. Pristupljeno 6. 6. 2025.

33. Muhoberac, M. (2021b), Krešimir Mikić kao suvremeni Krležin barun. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/712/kresimir-mikic-kao-suvremeni-krlezin-barun-31848/> 17. lipnja 2021. Pristupljeno 6. 6. 2025.
34. Ostović, G. (2002a), Razlomljeno kazališno zrcalo. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/207/razlomljeno-kazalisno-zrcalo-14955/> 7. veljače 2002. Pristupljeno 4. 6. 2025.
35. Ostović, G. (2002b), Sjeta i prigušene emocije. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/225/sjeta-i-prigusene-emocije-13675/> 17. listopada 2002. Pristupljeno 4. 6. 2025.
36. Ostović, G. (2003a), Goldoni kao Čehov. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/232/goldoni-kao-cehov-13193/> 23. siječnja 2003. Pristupljeno 4. 6. 2025.
37. Ostović, G. (2003b), U magli nerealiziranih želja. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/236/u-magli-nerealiziranih-zelja-12837/> 20. ožujka 2003. Pristupljeno 4. 6. 2025.
38. Ostović, G. (2003c), Nepretenciozna autoironija. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/254/nepretenciozna-autoironija-11516/> 27. studenoga 2003. Pristupljeno 4. 6. 2025.
39. Perković, V. (2004), Kapi vode u pustinji. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/266/kapi-vode-u-pustinji-10618/> 13. svibnja 2004. Pristupljeno 4. 6. 2025.
40. Ružić, I. (2024), Usrdno služiti ili inspirativno propitivati. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/790/usrdno-sluziti-ili-inspirativno-propitivati-36514/> 20. lipnja 2024. Pristupljeno 6. 6. 2025.
41. Slunjski, I. (2008), Oluja sputana redateljskom mrežom. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/371/oluja-sputana-redateljskom-mrezom-4572/> 22. svibnja 2008. Pristupljeno 4. 6. 2025.
42. Tunjić, A. (2011), Riječi, riječi i dvije odlične uloge. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/449/rijeci-rijeci-i-dvije-odlicne-uloge-702/> 19. svibnja 2011. Pristupljeno 4. 6. 2025.
43. Tunjić, A. (2012a), Trenuci života oteti smrti. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/467/trenuci-zivota-oteti-smrti-19710/> 26. siječnja 2012. Pristupljeno 4. 6. 2025.
44. Tunjić, A. (2012b), Sapunica u engleskom salonu. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/472/sapunica-u-engleskom-salonu-19426/> 5. travnja 2012. Pristupljeno 4. 6. 2025.
45. Tunjić, A. (2013a), Buldož(der)om u budućnost. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/501/buldozderom-u-buducnost-21761/> 16. svibnja 2013. Pristupljeno 4. 6. 2025.
46. Tunjić, A. (2013b), Vriska i histerija umjesto muke i očaja. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/512/vriska-i-histerija-umjesto-muke-i-ocaja-22430/> 17. listopada 2013. Pristupljeno 4. 6. 2025.
47. Tunjić, A. (2015), Iznuđivanje uspjeha. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/544/iznudivanje-uspjeha-24056/> 8. siječnja 2015. Pristupljeno 4. 6. 2025.

48. Tunjić, A. (2016a), Prepoznatljive poruke. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/575/prepoznatljive-poruke-25465/> 17. ožujka 2016. Pristupljeno 4. 6. 2025.
49. Tunjić, A. (2016b), Potentan tekst i impotentna režija. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/579/potentan-tekst-i-impotentna-rezija-25677/> 12. svibnja 2016. Pristupljeno 4. 6. 2025.
50. Tunjić, A. (2017a), Dobra predstava i drukčiji Matišić. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/597/dobra-predstava-i-drukciji-maticic-26363/> 19. siječnja 2017. Pristupljeno 4. 6. 2025.
51. Tunjić, A. (2017b), Recital mrtvih riječi. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/599/recital-mrtvih-rijeci-26444/> 16. veljače 2017. Pristupljeno 4. 6. 2025.
52. Tunjić, A. (2017c), Ivanov, suvišni čovjek budućnosti. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/605/ivanov-suvishni-covjek-buducnosti-26744/> 11. svibnja 2017. Pristupljeno 4. 6. 2025.
53. Tunjić, A. (2018a), Dosta stvarnosti, malo umjetnosti. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/623/dosta-stvarnosti-malo-umjetnosti-27426/> 18. siječnja 2018. Pristupljeno 4. 6. 2025.
54. Tunjić, A. (2018b), Tek obrisi tragične radnje. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/626/tek-obrisi-tragicne-radnje-27626/> 1. ožujka 2018. Pristupljeno 4. 6. 2025.
55. Tunjić, A. (2018c), Poliaktivistička lekcija. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/643/poliaktivisticka-lekcija-28351/> 25. listopada 2018. Pristupljeno 4. 6. 2025.
56. Tunjić, A. (2019a), Mlaka drama našega doba. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/649/mlaka-drama-nasega-doba-28661/> 17. siječnja 2019. Pristupljeno 4. 6. 2025.
57. Tunjić, A. (2019b), Antigona kojoj kraj kreira narod. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/669/antigona-kojoj-kraj-kreira-narod-29600/> 24. listopada 2019. Pristupljeno 4. 6. 2025.
58. Tunjić, A. (2022), Dojmljivi mozaik ljudskih grijeha. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/747/dojmljivi-mozaik-ljudskih-grijeha-33740/> 20. listopada 2022. Pristupljeno 6. 6. 2025.
59. Vidović, A. (2021), Nježnosti obložene banalnostima. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/702/njeznosti-oblozene-banalnostima-31240/> 28. siječnja 2021. Pristupljeno 6. 6. 2025.
60. Vidović, A. (2022a), Otočki noir uronjen u primitivnost i banalnost svijeta. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/737/otocki-noir-uronjen-u-primitivnost-i-banalnost-svijeta-33243/> 2. lipnja 2022. Pristupljeno 6. 6. 2025.
61. Vidović, A. (2022b), Glumac u središtu nimalo bezazlene sapuničaste zezancije. *Matica.hr*.
62. <https://www.matica.hr/vijenac/739/glumac-u-sredistu-nimalo-bezazlene-sapunicaste-zezancije-33372/> 30. lipnja 2022. Pristupljeno 6. 6. 2025.

63. Vidović, A. (2024a), Propovijed o zamkama patrijarhata. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/786/propovijed-o-zamkama-patrijarhata-36219/> 25. travnja 2024. Pristupljeno 6. 6. 2025.
64. Vidović, A. (2024b), Previše ozbiljno shvaćena fantazija. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/800/previse-ozbiljno-shvacena-fantazija-37033/> 7. studenoga 2024. Pristupljeno 6. 6. 2025.
65. Vusio, D. (2019), Kazališni trenutak koji valja ugrabiti. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/671/kazalisni-trenutak-koji-valja-ugrabiti-29721/> 21. studenoga 2019. Pristupljeno 6. 6. 2025.
66. Zozoli, L. (2013a), Neujednačen triptih. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/496/neujednacen-triptih-21383/> 7. ožujka 2013. Pristupljeno 4. 6. 2025.
67. Zozoli, L. (2013b), Sentimentalna drama o umiranju. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/504/sentimentalna-drama-o-umiranju-21915/> 27. lipnja 2013. Pristupljeno 4. 6. 2025.
68. Zozoli, L. (2013c), Tanka redateljska vizija. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/508/tanka-redateljska-vizija-22280/> 5. rujna 2013. Pristupljeno 4. 6. 2025.
69. Žganec-Brajša, L. (2023a), Prazna razglednica nasilja. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/756/prazna-razglednica-nasilja-34327/> 23. veljače 2023. Pristupljeno 6. 6. 2025.
70. Žganec-Brajša, Leon (2023b), Leda u komediju stavljena. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/764/leda-u-komediju-stavljena-34883/> 15. lipnja 2023. Pristupljeno 6. 6. 2025.
71. Žganec-Brajša, L. (2024a), Pustolov bez strasti. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/779/pustolov-bez-strasti-35768/> 18. siječnja 2024. Pristupljeno 6. 6. 2025.
72. Žganec-Brajša, L. (2024b), Lica traume. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/780/lica-traume-35831/> 1. veljače 2024. Pristupljeno 6. 6. 2025.
73. Žganec-Brajša, L. (2024c), Dramsko vrijeme sjećanja. *Matica.hr*. <https://www.matica.hr/vijenac/782/dramsko-vrijeme-sjecanja-35954/> 29. veljače 2024. Pristupljeno 6. 6. 2025.

Critical Reception of Drama Productions at the Croatian National Theatre in Zagreb in *Vijenac* from 2000 to 2024

Summary

This paper presents an analysis of reviews of dramatic productions at the Croatian National Theatre (HNK) in Zagreb, published in the journal *Vijenac* from 2000 to 2024. A total of 116 reviews were examined using both quantitative and qualitative methods. The aim was to assess the critical reception of these productions, categorized by critics and playwrights, and to identify prevailing evaluative tendencies. The three most prolific critics, Andrija Tunjić (noted for his highly critical tone), and the more moderate Mira Muhoberac and Marija Grgičević, authored nearly half of all texts. The most frequently staged authors were Miroslav Krleža and William Shakespeare, each with eight productions, although their works generally received predominantly negative reviews. Critics focused primarily on acting performances, followed by directorial approaches, while scenography, costume design, music, and comparisons with earlier productions were also regularly discussed. The majority of reviews expressed a neutral value judgment (37), followed by moderately positive (29) and moderately negative (22). Strongly positive and strongly negative reviews were equally represented (14 each), indicating a slight tendency toward positive assessments. Overall, the productions of the Drama ensemble in the Croatian National Theatre were perceived as being of average quality. They were competently staged but lacked a stronger artistic impact or aesthetic innovation that would make them particularly relevant within the context of contemporary theatre.

Keywords: theatre criticism, HNK Zagreb, *Vijenac* journal, directors, playwrights, quality assessment, performance reception

Dr. sc. Zlatko Vidačković
Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu
Trg Republike Hrvatske 15, 10 000 Zagreb
zlatko.vidackovic@gmail.com

Dr. sc. Iva Rosanda Žigo
Sveučilište Sjever
Trg dr. Žarka Dolinara 1, 48 000 Koprivnica
iva.rosanda.zigo@unin.hr